

MARTÍ CASTELLÓ, Joan.

Socialistes d'un país imaginat. Una història del Partit Socialista del País Valencià (1974-1978)

València, Institució Alfons el Magnànim, 2017, 262 p.

Josepa Cucó i Giner

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

josepa.cuco@uv.es

L'obra de Joan Martí s'incardina en una línia de treballs que eixampla notablement l'esguard sobre una etapa cabdal per a les societats que conviuen al territori espanyol, la que representen els anys seixanta i setanta del segle passat. Mirades alternatives i innovadores que aporten noves claus per a entendre el darrer franquisme i el procés de transició, trasbalsats ambdós per les dinàmiques d'un seguit de moviments socials i partits polítics llargament ignorats pels relats hegemònics de la societat i l'acadèmia. Pel que fa al cas valencià, l'aportació que ens ocupa ompli un buit important en la literatura sociopolítica del País Valencià: busseja en la complexitat d'una de les versions més modernes i originals del valencianisme polític, encarnada en l'antic Partit Socialista del País Valencià (PSPV). Aquest partit, nascut oficialment a l'octubre del 1974, va desaparèixer aviat en les penombres de la Transició després que les seues sigles foren absorbides per un Partido Socialista Obrero Español (PSOE) que va diluir militants, continguts i aspiracions en el tebi altar de la socialdemocràcia hispànica.

D'escriptura àgil i acurada, i basat en una fructífera combinació de fonts orals i informació documental, el text de Joan Martí resulta molt clarificador d'un temps i d'un espai polític poc i malament estudiats. El llibre resulta, en general, apassionant, però té un punt feble: a causa d'un biaix de gènere que encara és massa freqüent, deixa en blanc unes pàgines que

podrien i haurien de ser escrites amb noms de dones: les militants de base i les membres de l'executiva, i especialment les que integraren el col·lectiu de dones del PSPV Maria Cambrils.

La vida d'aquest partit fou curta però intensa. L'historiador Joan Martí n'explora els antecedents i les arrels, les especificitats i les estratègies. Tot comença a principis de la dècada dels seixanta. A Espanya, el dinamisme social i econòmic contrasta amb l'immobilisme polític. La contestació al franquisme creix i els nacionalismes perifèrics reviscolen. Són moments en què el País Valencià experimenta una acceleració en la transformació de tots els nivells: de l'econòmic i del laboral, del teixit social i urbà, del consum, dels hàbits i dels valors. Alhora, mentre prospera l'anti-franquisme i sota l'impuls de l'ideari de Joan Fuster, s'inicia un procés de renovació ideològica, generacional i política del valencianisme.

En un sintètic i encertat capítol (el segon), Martí Castelló analitza els elements que constitueixen el nou valencianisme i el paper que hi juguen els components centrals del discurs fusterià: la invenció i la reivindicació d'un nou marc nacional, els Països Catalans, i, per damunt de tot, la llengua com a essència de la nació. Llavors, en els inicis dels seixanta, va cristal·litzar un nou partit nacionalista i d'esquerres, el PSV (Partit Socialista Valencià), que cultivà una distinció que van conrear també

els grups nacionalistes posteriors, a excepció del Partit Socialista d'Alliberament Nacional dels Països Catalans (PSAN): per un costat, l'àmbit d'acció (civil, polític i cultural), el valencià; per l'altre, un àmbit més ampli, ideològic i de definició, el català. En el marc del nou valencianisme, l'agitació política s'acompanya d'una destacable efervescència intel·lectual que esperona l'acadèmia i el món cultural. Malgrat les dissidències i els enfrontaments, tots participen «d'una espècie de magma compartit, que [...] feia crítica de la història oficial que havia establert el franquisme sobre el poble valencià [...] sintetitzada en l'eslògan *Levante feliz*» (p. 59-60). Recuperar la cultura (la llengua) és la via que proposen per a desmuntar aquesta visió errònia i nacionalitzar els valencians; una via que permetrà, com a mínim, introduir-los uns referents que posen en qüestió els punts de referència previs. A diferència del que passà amb altres agrupacions nacionalistes d'arreu de l'Estat, el PSV no pogué suportar la competència de l'esquerra revolucionària emergent, que pujava amb força i ràbia en aquells moments, i entrà en un procés de dissolució a partir del 1968. Des d'aleshores, una part dels seus membres es va vincular als partits d'extrema esquerra, el PCE (Partit Comunista d'Espanya) i el PSAN; i d'altres es van aglutinar al voltant del socialisme nacionalista configurat pel PSPV.

Els capítols centrals del llibre (el tercer i el quart) estan dedicats a presentar-nos, successivament, els avatars de la formació i l'ascens del PSPV, i la seua crisi ulterior. Entre l'una i l'altra cosa passen menys de cinc anys, des de finals del 1973 fins a la segona meitat del 1977. La ràpida evolució de la política espanyola, la fallida del model rupturista de transició i l'actitud dels partits d'obediència estatal, i molt especialment del PSOE, són alguns dels factors que propicien aquest ràpid passatge d'un partit que durant dos anys (1974 i 1975) fou l'única força socialista articulada al territori valencià.

El discurs polític del PSPV es vertebrava al voltant de dos eixos indissociables. El primer, de caire nacionalista, es traduïa en una doble reivindicació: un Estatut d'Autonomia semblant al que demanaven els territoris que l'havien aconseguit durant la II República (Catalunya, Galícia i el País Basc) i un model d'Estat

confederal. Reclamant la catalanitat en la llengua i la cultura (nació cultural) i la valencianitat en el nivell polític (nació política), el PSPV considerava la qüestió dels Països Catalans més com un horitzó desitjable que calia construir que com un fet clarament constituït. El segon eix venia donat pel socialisme autogestionari, que els portava a preconitzar una societat sense classes basada en els principis de llibertat, igualtat i solidaritat. Com destaca l'autor del llibre, aquesta doble vessant de lluita i d'alliberament social i nacional s'explicava d'una manera contundent i senzilla: «El protagonista de les dues emancipacions havia de ser obligatòriament o necessària les classes populars o bloc social, perquè els responsables de les dues *opressions* eren els denominats grups dominants i privilegiats, o burgesia..., que al País Valencià, pensaven els nous valencianistes, havia abdicat de les seues funcions en tant que classe dirigent del país» (p. 17-18).

Aquests principis alimentaren la praxi política del PSPV i articularen la relació del partit amb altres forces polítiques del territori espanyol i del País Valencià. En aquest darrer espai el partit treballà en dos fronts paral·lels: d'una banda, per a vertebrar una esquerra nacional valenciana, va participar en la constitució del Bloc Autonòmic i Valencià d'Esquerres (BAVE), una plataforma que compartia amb altres dos partits, el Moviment Comunista del País Valencià (MCPV) i el Partit Carlí —que es definien, respectivament, com a partit marxista-leninista, i popular i de masses—, de la qual, per raons ben diverses, quedaren exclosos el PSOE i el PSAN, marcats ambdós per la seua manca de definició com a nacionalistes valencians. D'una altra banda, per a promoure la defensa dels drets col·lectius del poble valencià, el PSPV treballà en la coordinació dels partits d'obediència valenciana, que portà a la constitució d'una mena de grup de pressió al si de la Taula de Forces Polítiques i Sindicals, vertebradora de la lluita antifranquista. Fora de l'espai valencià, el PSPV va enllestir uns altres dos blocs paral·lels de pactes i aliances: per a mantenir contactes i relacions amb els agrupaments socialistes del Principat i de les Illes amb els quals compartia la idea de construir gradualment els Països Catalans, participà en la creació de la Coordinadora Socialista dels Països Catalans

(CSPC). L'articulació externa d'aquest socialisme s'assolia finalment amb la Federació de Partits Socialistes de l'Estat espanyol. Aquesta praxi d'aliances múltiples teixida en diversos nivells configurava, de fet, un model polític gairebé antagònic al que representava el PSOE, «consistent en un únic partit del que emanaven distintes federacions» (p.118), com puntualitza encertadament l'autor del llibre.

La progressió del PSPV es va veure escurçada per la particular dinàmica que prengué el canvi polític després del cessament d'Arias Navarro com a president del govern franquista i de la seua substitució per Adolfo Suárez. Llavors mentre el PSOE renunciava explícitament a la ruptura democràtica i el PCE desistia de liderar una gran mobilització social a favor de la ruptura, el PSPV s'endinsà en un procés de pèrdua de protagonisme polític del qual ja no pogué eixir. Després de l'aprovació de la Llei de reforma política (el desembre del 1976), la distància entre els grups d'obediència valenciana i la resta de partits anà engrandint-se, al mateix temps que les diferències polítiques esdevenien rivalitats obertes. El PSPV encarà el nou cicle conscient de la novetat del seu projecte i del repte que li suposava l'expansió del PSP (Partit Socialista Popular) i, sobretot, del PSOE. Un clara disjuntiva política es dibuixava en el seu horitzó pròxim: ser *un* partit socialista més o ser *el* partit socialista dels valencians. El PSPV va optar clarament per la segona alternativa i va perdre. Un seguit d'esdeveniments

adversos en els mesos immediatament anteriors a les eleccions generals del juny de 1977 (problemes de legalització, escissió interna, etc.) precediren la derrota electoral del bloc (BAVE) de què el PSPV formava part.

Joan Martí es fa ressò de les diverses interpretacions de l'esmentada desfeta, tot i que també ens n'aporta la pròpia, de la qual destaque dos elements. Primer, a diferència de les altres dues opcions socialistes, el vot al PSPV no es nodrí d'obriers assalariats ni tingué incidència en els grans nuclis urbans; responia, per contra, a un teixit social en el qual se sobreposaven estretament les xarxes locals del partit i factors de caire nacionalitari (llengua, predomini d'una economia d'exportació agrària i de pimes, etc.). Segon, després del fracàs electoral, i a diferència del conjunt de formacions de l'esquerra revolucionària, el PSPV no esdevingué un partit marginal i continuà amb la voluntat ferma de «vertebrar el socialisme nacionalista valencià» (p. 190). El moll de la qüestió era, tanmateix, com operativitzar en el futur aquesta voluntat. Gairebé un any després, a l'abril de 1978 i en el marc del III Congrés del PSPV, l'assumpte prendria forma amb la pugna entre dues visions: una preconitzava continuar fent camí en solitari, l'altra proposava la fusió amb el PSOE per continuar *fent país*. Guanyà la segona opció i les conseqüències encara continuen sent motiu de controvèrsia. En tot cas, el que ha passat des de llavors fins ara seria mereixedor d'un estudi tan acurat i precís com el que ara presente.

